

Odkaz:

Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 7. července 1988*, Christopher Stanton a belgická pojišťovací akciová společnost „L'Étoile 1905“ proti Inasti (Národní institut sociálního pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné), věc 143/87, Recueil 1988, s. 3877

Klíčová slova:

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Volný pohyb služeb – Podmínky placení pojistného osobami samostatně výdělečně činnými v belgickém sociálním zabezpečení – Články 7 a 52 Smlouvy o EHS“

Předmět:

Žádost zasláná Soudnímu dvoru na základě článku 177 Smlouvy o EHS pracovním soudem (třináctým senátem) v Bruselu, která směřuje ve sporu probíhajícím před tímto soudem k získání rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu článku 7, čl. 8 prvního a sedmého pododstavce, článku 52, čl. 59 prvního pododstavce, čl. 60 třetího pododstavce a článku 65 Smlouvy o EHS

Skutkové okolnosti:

I – Skutkový stav a řízení

A – Vnitrostátní předpisy použitelné v původním řízení

Královský výnos č. 38 ze dne 27. července 1967, kterým se upravuje režim sociálního zabezpečení pro samostatně výdělečně činné osoby (*Moniteur belge* ze dne 29. 7. 1967), předepisuje placení pojistného pro „každou fyzickou osobu vykonávající v Belgii pracovní činnost, která není vázána pracovní smlouvou nebo statutem“ (čl. 3 odst. 1).

Za pracovní činnost ve výše uvedeném smyslu se považuje vykonávání činnosti člena statutárního orgánu v nějaké společnosti, kromě případu, kdy je prokázáno, že tato činnost je vykonávána zdarma (článek 2 královského výnosu ze dne 19. prosince 1967, kterým se stanoví obecná prováděcí pravidla ke královskému výnosu č. 38 ze dne 27. července 1967 (*Moniteur belge* ze dne 28. 12. 1967)).

Pokud jde o placení pojistného, čl. 12 odst. 2 královského výnosu č. 38, ve znění zákona ze dne 12. července 1972, kterým se mění některá ustanovení v oblasti sociálního zabezpečení osob samostatně výdělečně činných (*Moniteur belge* ze dne 14. 7. 1972), uvádí, že

* Jednací jazyk: francouzština

„poplatník, který kromě činnosti podléhající tomuto výnosu vykonává běžně jako hlavní činnost jinou pracovní aktivitu, neplatí žádné pojistné, pokud jeho příjmy jakožto osoby samostatně výdělečně činné“ nedosahují stanoveného stropu.

Běžná hlavní pracovní činnost uvedená v čl. 12 odst. 2 byla upřesněna v článku 35 královského výnosu ze dne 19. prosince 1967, ve znění královského výnosu ze dne 15. července 1970. Toto ustanovení zní:

„§ 1: Pro účely čl. 12 odst. 2 královského výnosu č. 38 je poplatník považován za vykonávajícího vedle samostatně výdělečně činnosti „běžně jako hlavní“ jinou pracovní činnost v průběhu roku, za který má být zaplacené pojistné, pokud:

- a) jeho zaměstnání dělníka, zaměstnance, horníka nebo námořníka plavícího se pod belgickou vlajkou odpovídá pojmu běžného hlavního zaměstnání v rámci režimu vztahujícího se na tyto pracovníky;
- b) tato činnost, vztahuje-li se na ni jiný důchodový systém stanovený zákonem nebo na základě zákona místními předpisy nebo Belgickou společností železničních drah, trvá v průběhu roku alespoň osm měsíců nebo dvě stě dní, anebo, jedná-li se o služby v denním nebo večerním vzdělávání, odpovídá alespoň šesti desetinám plného rozvrhu.

§ 2: ...

§ 3: Pro účely tohoto článku je zaměstnání ve službách mezinárodního nebo nadnárodního subjektu, jehož součástí je Belgie, srovnatelné se zaměstnáním dělníka nebo zaměstnance ve smyslu odstavce 1.

B – Vznik a vývoj sporu v původním řízení ve věci 143/87

Pan Christopher Stanton, který je britské státní příslušnosti, je zaměstnán ve Spojeném království a platí z tohoto titulu pojistné na sociální zabezpečení britskému systému sociálního zabezpečení zaměstnanců.

Od roku 1979 zastává kromě toho Ch. Stanton funkci ředitele v belgické pojišťovací společnosti „L'Étoile 1905“, pobočce britské společnosti, u které je zaměstnán. Z tohoto důvodu zasedá několikrát v průběhu roku ve správní radě „L'Étoile 1905“ v Bruselu. Z důvodů této činnosti se Ch. Stanton stal automaticky pojištěncem belgické Caisse nationale auxiliaire d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (vedlejší národní fond sociálního pojištění pro samostatně výdělečné osoby).

L'Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Národní institut sociálního pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné), dále jen „Inasti“, vyzval Ch. Stantona a společnost „L'Étoile 1905“, jakožto solidární dlužníky, aby zaplatili pojistné sociálního zabezpečení za čtvrté čtvrtletí roku 1979 a dvě první čtvrtletí roku 1980.

Pan Ch. Stanton a společnost „L'Étoile 1905“ podali dne 29. prosince 1982 proti Inasti žalobu k tribunal du travail (pracovnímu soudu) v Bruselu za účelem určení, že Ch. Stanton není poplatníkem podle režimu sociálního zabezpečení samostatně výdělečně činných osob, jak je

definován belgickými předpisy, a že tedy Ch. Stanton a společnost „L'Étoile 1905“ nemohou být solidárně zavázáni platit pojistné sociálního zabezpečení.

Inasti naopak dne 21. září 1984 podal žalobu proti Ch. Stantonovi a společnosti „L'Étoile 1905“ k tribunal du travail v Bruselu, v níž se domáhá, aby oba byli odsouzeni k placení pojistného na sociální zabezpečení. Rozhodnutím ze dne 27. listopadu 1986 tribunal du travail obě dvě věci spojil a nařídil nová jednání.

Pan Ch. Stanton požadoval osvobození od placení pojistného na sociální zabezpečení s odkazem na čl. 12 odst. 2 výše uvedeného královského výnosu č. 38 ze dne 27. července 1967 a na čl. 35 odst. 1 výše uvedeného královského výnosu ze dne 19. prosince 1967.

Inasti namítla, že znění výše uvedených ustanovení belgických předpisů jasně naznačuje, že belgická vláda nikdy neměla v úmyslu zprostit placení pojistného pracovníky, kteří vykonávají hlavní činnost v zahraničí, a kteří z tohoto důvodu spadají pod penzijní systém upravený zahraničním zákonem, nepoužitelným v Belgii.

Pan Ch. Stanton se domnívá, že pozice zastávaná Inasti odporuje zásadě rovného zacházení a zásadě volného pohybu služeb zaručeným Smlouvou o EHS a právními předpisy Společenství.

Tribunal du travail (třináctý senát) v Bruselu se rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Je odmítnutí členského státu zprostit zcela nebo částečně příslušníka jiného členského státu, poskytovatele služeb v tomto (prvním) členském státě, placení pojistného na sociální zabezpečení v rámci režimu samostatně výdělečných osob z titulu činnosti vykonávané v tomto státě jako vedlejší, pokud je poplatníkem v tomto jiném členském státě jako zaměstnanec, z pouhého důvodu, že jeho činnost coby zaměstnanec vykonávaná „běžně a jako hlavní“ je vykonávána mimo území členského státu, kde je poskytována služba, slučitelné se zněním anebo duchem článku 7, čl. 8 prvního a sedmého pododstavce, článku 52, čl. 59 prvního pododstavce, čl. 60 třetího pododstavce a článku 65 Římské smlouvy ze dne 25. března 1957 o založení Evropského hospodářského společenství (schválené belgickým zákonem ze dne 2. prosince 1957)?
- 2) V případě záporné odpovědi nejsou použitelná ustanovení Společenství neslučitelná s čl. 35 odst. 1 a 3 (belgického) královského výnosu ze dne 19. prosince 1967, kterým se stanoví obecná prováděcí pravidla ke královskému výnosu č. 38 ze dne 27. července 1967, kterým se upravuje režim sociálního zabezpečení pro samostatně výdělečně činné osoby, v tom smyslu, že výnosy považují za „jinou pracovní činnost“ než činnost samostatně výdělečných osob pouze činnost vykonávanou v každém případě v Belgii, a to i v případě, že to ustanovení odstavců výslovně neuvádějí?“

Předkládací rozsudek byl kanceláří Soudního dvora zapsán dne 11. května 1987.

V souladu s článkem 20 Protokolu o statutu Soudního dvora EHS byla písemná vyjádření předložena:

- panem Christopherem Stantonem a akciovou společností „L'Étoile 1905“ z Bruselu, zastoupenými J. Bayartem a F.-X. de Dorlodotem, advokáty z advokátní komory v Bruselu;
- Inasti, zastoupený J. Lejustem, náměstkem generálního ředitele Inasti;
- belgickou vládou, zastoupenou J. Buchmannem, ministrem pro drobné podnikání, jako zmocněncem;
- Komisí Evropských společenství, zastoupenou E. Lasnetem, právním poradcem, ve spolupráci s F. Herbert, advokátkou z advokátní komory v Bruselu, jako zmocněnci.

Rozhodnutím ze dne 30. listopadu 1987 přijatým podle čl. 95 odst. 1 a 2 jednacího řádu přidělil Soudní dvůr věc třetímu senátu.

Na základě zprávy soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodl Soudní dvůr o zahájení ústní části řízení bez důkazních opatření.

II – Shrnutí písemných vyjádření předložených Soudnímu dvoru

Pan Ch. Stanton a společnost „L'Étoile 1905“ nejprve zdůrazňují, že podle článku 2 královského výnosu ze dne 19. prosince 1967 se výkon funkce ředitele v některé společnosti považuje za činnost podléhající režimu sociálního zabezpečení samostatně výdělečně činných osob, pokud se má za to, že tato činnost je odměňována; tato domněnka může být vyvrácena za podmínky, že je prokázáno, že za výkon funkce se žádná odměna nepobírá. Podle rozsudku belgického kasačního soudu ze dne 2. června 1980 (*Pasicrisie* 1980, I, s. 1211) lze takový důkaz podat pouze předložením usnesení přijatého v tomto smyslu příslušným orgánem společnosti.

Pan Ch. Stanton a společnost „L'Étoile 1905“ upřesňují, že tento důkaz nemohl být předložen žádným z ředitelů společnosti, ať již jsou Belgičany, nebo cizinci. Zdůrazňují však, že pouze Ch. Stanton se stal automaticky pojištěncem a byl stíhán Inasti, aby zaplatil pojistné.

Pan Ch. Stanton a společnost „L'Étoile 1905“ se také domnívají, že otázky, které ve skutečnosti vyvstávají před vnitrostátním soudem, by mohly být formulovány tak, aby vzaly v úvahu také výše uvedené znění vnitrostátních předpisů, které se snaží podrobit státní příslušníky členského státu poskytující služby v Belgii přísnějším podmínkám, než jsou podmínky pro vlastní státní příslušníky, pokud jde o prokázání neexistence podmínek zakládajících účast v režimu sociálního zabezpečení osob samostatně výdělečně činných.

Pan Ch. Stanton a společnost „L'Étoile 1905“ především prohlašují, že podle judikatury Soudního dvora vyplývající zejména z rozsudku ze dne 3. prosince 1974, Van Binsbergen (33/74, Recueil s. 1299), z rozsudku ze dne 18. ledna 1979, Van Wesemael (110 a 111/78, Recueil s. 35) a z rozsudku ze dne 17. prosince 1981, Webb (279/80, Recueil s. 3305), přiznává článek 59 Smlouvy, který je použitelný na výkon funkce ředitele společnosti, přímo jednotlivcům práva, která mají vnitrostátní soudy ochraňovat.

Dále zdůrazňují, že zákaz diskriminace založené na státní příslušnosti formulovaný v člancích 7 a 59 Smlouvy se týká všech skrytých forem diskriminace, které i když jsou založeny na zdánlivě

neutrálních kritériích, mají ve skutečnosti stejný výsledek, jak o tom rozhodl Soudní dvůr v rozsudku ze dne 3. února 1982, Seco (62 a 63/81, Recueil s. 223).

Podle Ch. Stanton a „L'Étoile 1905“ z této judikatury vyplývá, že rozdílné zacházení s britským ředitelem společnosti bez objektivního odůvodnění odporuje výše uvedeným ustanovením Smlouvy z dvojího hlediska:

- i) podrobení státních příslušníků Společenství přísnějším požadavkům, než jsou požadavky kladené na vlastní státní příslušníky, pokud jde o prokázání, že nebyly splněny podmínky zakládající účast v režimu sociálního zabezpečení osob samostatně výdělečně činných (důkaz bezplatného výkonu funkce);
- ii) odmítnutí zprostit státního příslušníka Společenství placení pojistného na sociální zabezpečení pojištění v režimu osob samostatně výdělečně činných, pokud je zaměstnanecká činnost umožňující běžně toto zproštění vykonávána mimo území členského státu, ve kterém jsou poskytovány služby.

Inasti zpochybňuje vyjádření formulovaná Ch. Stantonem a „L'Étoile 1905“ a uvádí především, že článek 59 Smlouvy nemůže mít přímý účinek vzhledem k tomu, že jeho účinnost je závislá na přijetí prováděcích nařízení Radou na základě čl. 7 druhého pododstavce Smlouvy. Nařízení Rady č. 1390/81 ze dne 12. května 1981, kterým se nařízení č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství rozšiřuje na osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodiny (Úř. věst. č. L 143, s. 1), však vstoupilo v platnost až 1. července 1982, tj. po období, ve kterém probíhal spor.

Inasti poukazuje dále na to, že inkriminovaná belgická právní úprava není diskriminující, neboť se uplatňuje stejným způsobem na osoby, které se nacházejí ve stejných situacích.

Na podporu tohoto tvrzení Inasti uvádí především, že situace pracovníka vykonávajícího zaměstnaneckou činnost ve Spojeném království a samostatně výdělečnou činnost v Belgii nemůže být srovnávána se situací, kdy pracovník vykonává obě činnosti v Belgii.

Podle názoru Inasti spadá zaměstnanecká činnost vykonávaná běžně jako hlavní činnost v jiném členském státě pod režim vlastní tomuto členskému státu; zahraniční právní předpisy však nemohou mít jakýkoli dopad na použití belgických právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení při neexistenci mezinárodní úmluvy o sociálním zabezpečení, která by řešila problém dvojího zpoplatnění za situace, jako je v případě projednávaném v původním řízení.

Podle Inasti ostatně z článku 35 výše uvedeného královského výnosu ze dne 19. prosince 1967 vyplývá, že zaměstnání umožňující osvobození od placení pojistného na sociální zabezpečení musí spadat pod důchodový systém ve smyslu belgických právních předpisů, což vylučuje jakýkoli důchodový systém stanovený zahraničními právními předpisy, s jedinou výjimkou činnosti vykonávané ve službách mezinárodního subjektu, jehož součástí je Belgie.

Inasti navrhuje odpovědět vnitrostátnímu soudu, že inkriminovaná ustanovení belgických právních předpisů neporušují žádné ustanovení Smlouvy o EHS ve sporném období, které bylo před vstupem v platnost výše uvedeného nařízení Rady č. 1390/81 ze dne 12. května 1981.

Belgická vláda prohlašuje, že sdílí názor Inasti.

Trvá však na zdůraznění, že vzhledem k ponechání pravomoci členskými státy až do přijetí výše uvedeného nařízení Společenství mohou být zpochybněna pouze ustanovení vnitrostátních právních předpisů, která odporují základním cílům Smlouvy jako zásada nediskriminace mezi vlastními státními příslušníky a státními příslušníky ostatních členských států.

Inkriminované belgické právní předpisy jsou však použitelné bez rozdílu jak pro vlastní státní příslušníky, tak pro státní příslušníky Společenství a neobsahují ani nevytvářejí žádnou nepřímou diskriminaci na úkor státních příslušníků ostatních členských států.

Dále podle názoru belgické vlády jsou vnitrostátní právní předpisy v souladu s principy definovanými Soudním dvorem v 18. bodu odůvodnění rozsudku ze dne 28. června 1978, Kenny (1/78, Recueil/Recueil s. 1489), podle kterého zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti „se netýká případné nerovnosti v zacházení vyplývající z rozdílů mezi právními předpisy různých členských států tehdy, dopadají-li tyto předpisy na všechny osoby spadající do jejich působnosti podle objektivních kritérií a bez ohledu na jejich státní příslušnost“.

Belgická vláda navrhuje odpovědět na položené otázky takto:

„Odmítnutí zprostit zcela nebo částečně státního příslušníka členského státu poskytujícího služby placení pojistného na sociální zabezpečení, dlužného v jiném členském státě jakožto samostatně výdělečně činná osoba pouze z důvodu, že běžná hlavní pracovní činnost je vykonávána mimo území státu, kde je služba poskytována, neodporuje znění ani duchu článků 1, 7, 8, 52, čl. 59 prvního pododstavce, čl. 60 třetího pododstavce a článku 65 Římské smlouvy ze dne 25. března 1957 o založení Evropského hospodářského společenství.

Pokud jde o období předcházející vstupu nařízení č. 1390/81 ze dne 12. května 1981 v platnost, nejsou ustanovení čl. 35 odst. 1 královského výnosu ze dne 19. prosince 1967 v rozporu s ustanoveními Společenství. Neobsahují žádnou diskriminaci vůči státním příslušníkům ostatních členských států.“

Podle názoru *Komise Evropských společenství* by měl Soudní dvůr přeformulovat předběžné otázky tak, aby rozhodoval pouze o výkladu ustanovení práva Společenství citovaných vnitrostátním soudem.

Komise se však domnívá, že články 8 a 65 Smlouvy nemají pro rozhodnutí sporu v původním řízení žádný význam, neboť se vztahují jednak pouze k přechodnému období pro šest původních členských států, a jednak k případnému diskriminačnímu zacházení jednoho členského státu se státními příslušníky různých jiných členských států.

Komise je také toho názoru, že je třeba provést výklad pouze těch ustanovení Smlouvy, která se týkají rovného zacházení, svobody usazování a volného pohybu služeb.

Komise uvádí, že tvrzení obhajované Inasti se zakládá na principu teritoriality systémů sociálního zabezpečení, tedy principu použitelného až do přijetí nařízení Společenství koordinujících různé vnitrostátní systémy v této oblasti. Z článku 2 výše uvedeného nařízení Rady č. 1390/81 ze dne

12. května 1981 totiž vyplývá, že toto nařízení nepřiznává žádné právo pro období před 1. červencem 1982.

Komise však zdůrazňuje, že podle judikatury vyplývající z rozsudku ze dne 9. července 1975 (D'Amico, 20/75, RecueilRecueil s. 891) a z rozsudku ze dne 28. června 1978 (výše uvedený Kenny) jsou členské státy povinny, i v oblastech neupravených nebo dosud neupravených právními předpisy Společenství, které zůstávají ve výlučné pravomoci vnitrostátní legislativy, dodržovat základní zásady práva Společenství, a zejména zákaz diskriminace.

Komise připomíná, že podle ustálené judikatury Soudního dvora, a zejména rozsudku ze dne 12. prosince 1974 (Walrave, 36/74, Recueil s. 1405, „pracovníci“), rozsudku ze dne 26. června 1974 (Reyners, 2/74, Recueil s. 631, „usazování“) a rozsudku ze dne 3. prosince 1974 (výše uvedený Van Binsbergen, „poskytování služeb“) jsou články 48, 52 a 59 Smlouvy v oblasti volného pohybu pracovníků, práva usazování a poskytování služeb zvláštním provedením obecného zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti formulovaného článkem 7 Smlouvy.

Komise dále zdůrazňuje, že u svobody usazování hraje zákaz diskriminace okamžitou a ústřední roli (rozsudek ze dne 12. února 1987, Komise/Belgie, 221/85, RecueilRecueil s. 719), zatímco u volného pohybu služeb odkazuje Soudní dvůr současně na omezení, která „mohou zakazovat činnosti poskytovatele služby nebo jim jinak bránit“ (výše uvedený rozsudek ze dne 3. prosince 1974, Van Binsbergen, 33/74). Tento rozdíl lze vysvětlit specifickým předmětem těchto dvou svobod zaručených Smlouvou, a zejména skutečností, že svoboda usazování se snaží okamžitě o optimální začlenění dotyčné osoby v hostitelském členském státě, což předpokládá nejširší možné přizpůsobení státních příslušníků Společenství v tomto členském státě.

Komise se dále odvolává na rozsudek ze dne 12. března 1974 (Sotgiu, 152/73, Recueil s. 153), rozsudek ze dne 3. února 1982 (výše uvedený Seco), rozsudek ze dne 15. ledna 1986 (Pinna, 41/81, Recueil s. 1) a rozsudek ze dne 27. března 1985 (Hoeckx, 249/83, Recueil s. 973) a zdůrazňuje, že zákaz diskriminace se týká jak diskriminace přímé, tak diskriminace nepřímé nebo utajené, tj. „každé skryté formy diskriminace, která přestože je založena na zdánlivě neutrálních kritériích, vyústí ve skutečnosti ve stejný výsledek“ (8. bod odůvodnění výše uvedeného rozsudku Seco).

Komise se domnívá, že sporné vnitrostátní právní předpisy neobsahují žádnou přímou diskriminaci na základě státní příslušnosti dotyčných osob, a že je třeba ověřit, zda neobsahují diskriminaci z tohoto hlediska nepřímou.

Za tímto účelem je podle Komise třeba porovnat nikoli situaci vlastních státních příslušníků a státních příslušníků Společenství vykonávajících v Belgii veškeré své činnosti, jak zaměstnaneckou, tak samostatně výdělečnou, ale situaci osob, které vykonávají činnost samostatně výdělečnou v Belgii a jsou zproštěni placení pojistného na sociální zabezpečení nebo naopak nejsou zproštěni z důvodu toho, že nevykonávají svou hlavní zaměstnaneckou činnost v Belgii.

Podle názoru Komise se jedná o skrytou diskriminaci, pokud šetření ukáže, že vyloučení ze zproštění placení pojistného na sociální zabezpečení jsou spíše státní příslušníci Společenství než vlastní státní příslušníci, a pokud tento rozdíl v zacházení nemůže být odůvodněn žádným objektivním důvodem.

Z tohoto hlediska chce Komise zdůraznit, že argument Inasti vede k tomu, že osoba, která se rozhodne dát svým činnostem rozměr Společenství, musí nést dodatečné finanční náklady; ve skutečnosti jak zaměstnanec v jednom členském státě, který zamýšlí vykonávat doplňkovou činnost jako osoba samostatně výdělečně činná v Belgii, tak osoba samostatně výdělečně činná v Belgii, která se rozhodne získat zaměstnání v jiném členském státě, budou ve finanční nevýhodě oproti státním příslušníkům, kteří své činnosti soustředí pouze v Belgii.

Komise odkazuje na rozsudek ze dne 28. listopadu 1978 (Choquet, 16/78, Recueil s. 2293), rozsudek ze dne 12. července 1984 (Klopp, 107/83, Recueil s. 2971) a rozsudek ze dne 10. července 1986 (Segers, 79/85, Recueil s. 2375) a prohlašuje, že za takových okolností Soudní dvůr rozhodl, že dotyčné vnitrostátní právní předpisy, přestože nepředstavují překážku pro volný pohyb osob, mohou však být považovány za odporující právu Společenství, pokud jejich použití představuje pro dotyčné osoby takové potíže, že to ve skutečnosti ohrožuje svobodný výkon práv zaručených články 48, 52 a 59 Smlouvy.

Podle Komise je důležité říci, že v těchto rozsudcích vzal Soudní dvůr v úvahu, že ve skutečnosti překážky volného pohybu osob pramenily, při neexistenci zvláštních předpisů Společenství pro tuto oblast, z nutnosti chránit některé vnitrostátní veřejné zájmy, a to bezpečnost na silnicích ve věci Choquet a řádný výkon spravedlnosti ve věci Klopp. Soudní dvůr se však domníval, že taková opatření nemohou vést k tomu, že právo volného pohybu bude zbaveno své podstaty, tj. „možnosti zříditi si a udržovat ... více než jedno pracoviště na území Společenství“ (19. bod odůvodnění rozsudku Klopp).

Komise se domnívá, že by se tento princip měl prosadit o to důrazněji, pokud překážka volnému pohybu pramení nikoli z bránění v přístupu nebo výkonu činnosti, ale z uložení nepřiměřených finančních nákladů, kterým neodpovídá dodatečná ochrana dotyčné osoby. Komise se odvolává v tomto ohledu na rozsudek ze dne 9. června 1964 (Nonnenmacher, 92/63, Recueil s. 559) a na rozsudek ze dne 5. prosince 1967 (Van der Vecht, 19/67, Recueil s. 446).

Co se týče zejména práva volného pohybu služeb, Komise s odkazem na 10. bod odůvodnění rozsudku ze dne 3. prosince 1974 (výše uvedený Van Binsbergen) a na 14. a 17. bod odůvodnění rozsudku ze dne 17. prosince 1981 (výše uvedený Webb) zdůrazňuje, že odmítnutí zprostit placení pojistného na sociální zabezpečení, proti němuž byly vzneseny námitky v původním řízení, není odůvodněno „zvláštními požadavky na použití právních předpisů upravujících tento druh činností“ v Belgii, ale vůlí poskytnout výhody pouze těm poskytovatelům služeb, kteří jsou usazeni v Belgii.

Komise navrhuje odpovědět na předběžné otázky takto:

- „1) Články 7, 52 a čl. 59 první pododstavec Smlouvy o EHS musí být vykládány tak, že se staví proti jakékoli formě přímé či nepřímé diskriminace na základě státní příslušnosti, pramenící z použití rozlišujících kritérií zdánlivě neutrálních, ale ve skutečnosti ústících ve stejný výsledek.

To může být zejména případ, kdy se ukazuje, že režim pojistného na sociální zabezpečení pro osoby samostatně výdělečně činné, jak jej popisuje tribunal du travail v Bruselu, brání výhradně nebo hlavně státním příslušníkům Společenství jiné než

belgické státní příslušnosti vykonávajícím doplňkově samostatně výdělečnou činnost v Belgii, aby byli zproštěni od placení pojistného na sociální zabezpečení.

- 2) Režim pojistného na sociální zabezpečení pro osoby samostatně výdělečně činné, jak je popsán tribunal du travail v Bruselu, vytváří každopádně nepřiměřenou překážku volnému pohybu služeb tím, že pokud si poskytovatel služby ponechá hlavní zaměstnaneckou činnost v členském státě původu, vyžaduje samotný výkon svobody volného pohybu služeb z jiného členského státu náklady, které nenese poskytovatel služby, jehož hlavní zaměstnanecká činnost je vykonávána rovněž v Belgii.
- 3) Tento režim představuje kromě jiného nepřiměřenou překážku volnému pohybu pracovníků, tak jak je upraven článkem 48 a následujícími Smlouvy o EHS, vzhledem k tomu, že odmítnutí zprostit placení pojistného na sociální zabezpečení se opírá o skutečnost, že hlavní zaměstnanecká činnost je vykonávána v jiném členském státě.

Právní otázky:

- 1 Rozsudkem ze dne 30. dubna 1987, který byl doručen kanceláři Soudního dvora dne 11. května 1987, položil tribunal du travail (třináctý senát) v Bruselu v souladu s článkem 177 Smlouvy dvě předběžné otázky týkající se svobody usazování a volného pohybu služeb.
- 2 Tyto otázky vyvstaly v rámci sporu vedeného Institut national pour l'assurance des travailleurs indépendants [Národním institutem sociálního pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné] (dále jen „Inasti“) proti Ch. Stantonovi a společnosti, jejímž ředitelem je od roku 1979, ve věci placení pojistného belgickému systému sociálního zabezpečení pro osoby samostatně výdělečně činné z titulu této pracovní činnosti.
- 3 Pan Ch. Stanton je zaměstnán ve Spojeném království a platí z tohoto titulu pojistné na sociální zabezpečení britskému systému sociálního zabezpečení zaměstnanců. Požaduje, aby byl zproštěn placení předmětného pojistného na základě čl. 12 odst. 2 královského výnosu č. 38, kterým se upravuje režim sociálního zabezpečení pro osoby samostatně výdělečně činné (*Moniteur belge* ze dne 29. 7. 1967). Z tohoto ustanovení vyplývá, že samostatně výdělečně činná osoba nemusí platit pojistné na sociální zabezpečení, pokud její příjmy z této činnosti nedosahují stanoveného stropu a pokud kromě této činnosti vykonává ještě jinou běžnou hlavní pracovní činnost.
- 4 Inasti však namítá, že „jiná pracovní činnost“ zmíněná ve výše uvedeném čl. 12 odst. 2 a upřesněná článkem 35 královského výnosu ze dne 19. prosince 1967 (*Moniteur belge* ze dne 29. 12. 1967), ve znění královského výnosu ze dne 15. července 1970, se týká výhradně zaměstnání, na něž se vztahuje belgický systém sociálního zabezpečení.
- 5 Vzhledem k tomu, že tribunal du travail v Bruselu se domníval, že argumenty předložené účastníky sporu vyvolávají problém výkladu práva Společenství, rozhodl se přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru tyto předběžné otázky:

- „1) Je odmítnutí členského státu zprostit zcela nebo částečně příslušníka jiného členského státu, poskytovatele služeb v tomto (prvním) členském státě, placení pojistného na sociální zabezpečení v rámci režimu samostatně výdělečných osob z titulu činnosti vykonávané v tomto státě jako vedlejší, pokud je poplatníkem v tomto jiném členském státě jako zaměstnanec, z pouhého důvodu, že jeho činnost coby zaměstnanec vykonávaná „běžně a jako hlavní“ je vykonávána mimo území členského státu, kde je poskytována služba, slučitelné se zněním anebo duchem článku 7, čl. 8 prvního a sedmého pododstavce, článku 52, čl. 59 prvního pododstavce, čl. 60 třetího pododstavce a článku 65 Římské smlouvy ze dne 25. března 1957 o založení Evropského hospodářského společenství (schválené belgickým zákonem ze dne 2. prosince 1957)?
- 2) V případě záporné odpovědi nejsou použitelná ustanovení Společenství neslučitelná s čl. 35 odst. 1 a 3 (belgického) královského výnosu ze dne 19. prosince 1967, kterým se stanoví obecná prováděcí pravidla ke královskému výnosu č. 38 ze dne 27. července 1967, kterým se upravuje režim sociálního zabezpečení pro samostatně výdělečně činné osoby v tom smyslu, že výnosy považují za „jinou pracovní činnost“, než činnost samostatně výdělečných osob, pouze činnost vykonávanou v každém případě v Belgii, a to i v případě, že to ustanovení odstavců výslovně neuvádějí?“

⁶ Pro podrobnější popis skutkových okolností sporu v původním řízení, předmětných ustanovení vnitrostátního práva i práva Společenství a vyjádření předložených Soudnímu dvoru se odkazuje na zprávu k jednání. Tyto údaje ze spisu jsou dále převzaty v míře nezbytné pro úvahy Soudního dvora.

⁷ Je třeba upřesnit, že systém Společenství pro samostatně výdělečně činné osoby byl zaveden nařízením Rady č. 1390/81 ze dne 12. května 1981, kterým se rozšiřuje nařízení Rady č. 1408/71 (Úř. věst. č. L 143, s. 1) na osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodiny. Podle článku 2 tohoto nařízení nezakládá toto nařízení žádné nároky za dobu před dnem jeho vstupu v platnost. Z jeho článku 4 však vyplývá, že uvedené nařízení vstoupilo v platnost až 1. července 1982, tedy později než v období, jehož se týká spor v původním řízení (1979 až 1980). Toto nařízení je tedy nepoužitelné na tyto spory, a je proto správné, že položená otázka se dotýká výlučně některých ustanovení Smlouvy.

⁸ Je třeba připomenout v tomto ohledu, že podle článku 7 Smlouvy je zakázána jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti v rámci použití této smlouvy.

⁹ Ze soudního spisu však vyplývá, že vnitrostátní právní předpisy, které jsou důvodem sporu v původním řízení, jsou použitelné bez rozdílu na všechny osoby samostatně výdělečně činné vykonávající pracovní činnost v Belgii a nevytvářejí žádnou diskriminaci na základě státní příslušnosti těchto pracovníků. Pokud je pravdou, že znevýhodňují ty pracovníky, kteří zastávají hlavní zaměstnání v jiném členském státě než Belgii, nebyly Soudnímu dvoru předloženy žádné informace dokládající, že těmito znevýhodněnými pracovníky jsou výlučně nebo hlavně cizí státní příslušníci. Nezdá se tedy, že by na vnitrostátní právní předpisy mohlo být pohlíženo tak, že vytvářejí

nepřímou diskriminaci na základě státní příslušnosti. Za těchto podmínek je tedy třeba vyloučit z projednávání článek 7 Smlouvy.

¹⁰ Dále je třeba připomenout, že čl. 52 první pododstavec Smlouvy stanoví odstranění omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území jiného členského státu, a že podle ustálené judikatury Soudního dvora se jedná o přímo použitelnou normu práva Společenství. Dodržování této normy je tedy od členských států vyžadováno, i když při neexistenci předpisů Společenství o systému sociálního zabezpečení pro samostatně výdělečně činné osoby si členské státy ponechaly pravomoc pro vydávání zákonů v této oblasti.

¹¹ Jak rozhodl Soudní dvůr (viz zejména rozsudek ze dne 12. července 1984, Klopp, 107/83, Recueil s. 2971, a rozsudek ze dne 28. ledna 1986, Komise/Francie, 270/83, Recueil s. 285), svoboda usazování se neomezuje na právo zřídit jedinou provozovnu v rámci Společenství, ale zahrnuje možnost zřídit si a udržovat, při dodržování příslušných profesních pravidel chování, více než jedno pracoviště na území Společenství.

¹² Tyto úvahy platí rovněž pro zaměstnance usazeného v jednom členském státě, který si přeje kromě toho vyvíjet samostatně výdělečnou činnost v jiném členském státě.

¹³ Soubor ustanovení Smlouvy týkajících se volného pohybu osob je určen k tomu, aby usnadnil státním příslušníkům Společenství výkon pracovních činností jakéhokoli druhu na celém území Společenství, a staví se proti vnitrostátním právním předpisům, které by mohly znevýhodňovat tyto státní příslušníky, pokud si přejí rozšířit své činnosti mimo území jediného členského státu.

¹⁴ Právní předpisy členského státu, které zprošťují placení pojistného na sociální zabezpečení v systému osob samostatně výdělečně činných pracovníky vykonávající hlavní zaměstnání v tomto členském státě, ale odmítají zprostit osoby vykonávající hlavní zaměstnání v jiném členském státě, mají za následek znevýhodnění výkonu pracovních činností mimo území tohoto členského státu. Takové právní předpisy tedy odporují článkům 48 a 52 Smlouvy.

¹⁵ Nakonec je třeba uvést, že sporné vnitrostátní ustanovení nenabízí žádné doplňkové sociální zabezpečení dotyčným osobám, které jsou poplatníky v systému sociálního zabezpečení a důchodovém systému ve státě, kde vykonávají hlavní zaměstnaneckou činnost. Potíže spojené s výkonem pracovních činností ve více členských státech tímto nemohou tedy být v žádném případě odůvodněny.

¹⁶ Za těchto podmínek je tedy třeba odpovědět na položené otázky tak, že články 48 a 52 Smlouvy musí být vykládány v tom smyslu, že členský stát nemůže odmítnout zprostit osoby samostatně výdělečně činné na svém území placení pojistného na sociální zabezpečení, které je upraveno vnitrostátními právními předpisy o systému sociálního zabezpečení pro osoby samostatně výdělečně činné z důvodu, že zaměstnání, které by mohlo zakládat právo na zproštění, je vykonáváno na území jiného členského státu.

K nákladům řízení

- ¹⁷ Výdaje vzniklé belgické vládě a Komisi Evropských společenství, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát)

o otázkách, které mu předložil tribunal du travail (třináctý senát) v Bruselu rozsudkem ze dne 30. dubna 1987, rozhodl takto:

Články 48 a 52 Smlouvy musí být vykládány v tom smyslu, že členský stát nemůže odmítnout zprostit osoby samostatně výdělečně činné na svém území placení pojistného na sociální zabezpečení, které je upraveno vnitrostátními právními předpisy o systému sociálního zabezpečení pro osoby samostatně výdělečně činné z důvodu, že zaměstnání, které by mohlo zakládat právo na zproštění, je vykonáváno na území jiného členského státu.